

WARUNKI MEDYCZNYCH BADAŃ NAUKOWYCH I KSZTAŁCENIA LEKARZY WE LWOWIE W LATACH 1918-1946

Recenzja monografii: **Wojtkiewicz-Rok W.** Lata chwały i dni grozy. Studia nad dziejami Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. (Toruń, 2012)*

Рецензія на монографію: **Войткевич-Рок В.** Роки успіхів і дні невдач. Дослідження історії лікарського відділення Університету Яна Казимира у Львові. (Торунь, 2012)

Рецензия на монографию: **Войткевич-Рок В.** Годы успехов и дни неудач. Исследование истории врачебного отделения Университета Яна Казимира во Львове. (Торунь, 2012)

W czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej do lat 80-tych XX w. naukowe środowisko lekarskie Lwowa w latach 1918-1946 na skutek różnych okoliczności (w tym funkcjonowania cenzury) nie było tematem bezpośrednich narracji historycznych. Czasem tylko zamieszczano w różnych publikacjach informacje o uczonych lekarzach tego okresu, z reguły unikając faktów o ich lwowskich korzeniach. Podobna zresztą sytuacja panowała w zakresie lwowskich dziejów innych dyscyplin naukowych, mimo że w świadomości historycznej niektórzy ludzie nauki pełnili ważne role (na przykład Stefan Banach i Tadeusz Boy-Żeleński).

Na fali rozbudzonych nadziei politycznych w Polsce w latach 80-tych XX w. zainteresowanie naukowym środowiskiem Lwowa przybrało formę zdecydowanych tez, nastawionych na podkreślanie znaczenia tego ośrodka dla nauki i kultury polskiej. Najsilniej jest to akcentowane we Wrocławiu z racji zlokalizowania w tym mieście niektórych instytucji, zwłaszcza przeniesionego ze Lwowa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, a także osiedlenia się tam grupy lwowskich profesorów. Medycyna i dzieje nauczania medycyny we Lwowie dominują w twórczości naukowej Wandy Wojtkiewicz-Rok, która od lat 80-tych prowadzi

badania w tym zakresie i publikuje nie tylko w Polsce, lecz także za granicą (w tym zwłaszcza na Ukrainie). Wanda Wojtkiewicz-Rok jest profesorem Akademii im. Piastów Śląskich we Wrocławiu (w latach 1999-2009 była również profesorem w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego), kierownikiem Zakładu Humanistycznych Nauk Lekarskich.

Zainteresowania Wandy Wojtkiewicz-Rok obejmują zagadnienie dziejów naukowego środowiska lekarskiego Lwowa, a szczególnie Wydziału Lekarskiego tamtejszego Uniwersytetu, co zaowocowało monografiami, artykułami i przyczynkami. Istotne w tym dorobku są biografie lub prace omawiające działalność uczonych lekarzy związanych ze Lwowem. Ten zakres dziejopisarstwa, mający ludzki wymiar, rozwijany był zwłaszcza w kontekście kontynuowania lwowskich tradycji we Wrocławiu. Wrocławska badaczka do dziś kontynuuje ten nurt twórczości, a liczba biogramów, wspomnień, analiz dokonań naukowych uczonych lwowskich zawiera już kilkadziesiąt pozycji. Udowodniła ona, że profesorowie Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie wytyczyli główne kierunki reformy szkolnictwa medycznego w II Rzeczypospolitej, a ich osiągnięcia naukowe i organizacyjne były na poziomie europejskim lub nawet światowym.

Efektom długoletnich badań prowadzonych przez Wandę Wojtkiewicz-Rok jest recenzowana książka o dziejach Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie w latach 1918-1946. Jest to istotny

* **Wojtkiewicz-Rok W.** Lata chwały i dni grozy. Studia nad dziejami Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. – Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek – Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, 2012. – 315 s.

problem naukowy, rozwiązany w oparciu o solidną podstawę źródłową i piśmienniczą. W efekcie powstało dzieło utrzymane w nurcie tradycyjnej historiografii, co wcale nie uważam za mankament. A może właśnie Wanda Wojtkiewicz-Rok trafnie dobrała sposób narracji, mozolnie rekonstruując pracę i osiągnięcia poszczególnych jednostek organizacyjnych (a także osób tam pracujących) Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie? Należy docenić ten sposób uprawiania dziejopisarstwa, odnoszący się z należną pieczołowitością do źródeł i faktografii. Monografia obejmuje lata 1918-1946, czyli zaczyna się ostatnimi chwilami C.K. Uniwersytetu cesarza Franciszka I i utworzeniem Uniwersytetu Jana Kazimierza, kończy zaś na pierwszych latach powojennych. Zasadniczą część pracy są analizy i opisy działalności zakładów teoretycznych i klinik Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza.

Pierwszą częścią epilogu książki, a jednocześnie swoistym podsumowaniem jest ocena osiągnięć naukowo-organizacyjnych, niekiedy – mimo trudnych początków – na poziomie europejskim lub nawet światowym, uczonych Wydziału Lekarskiego we Lwowie do 1939 r. Czasem profesorowie lwowscy tworzyli szkoły naukowe, charakteryzujące się znacznymi osiągnięciami. Ich przedstawiciele prowadzili badania w ramach określonego stylu myślowego, kształcili kadrę naukowo-badawczą.

Druga część epilogu to oparta na wspomnieniach opowieść o losach ludności Lwowa, w tym uniwersyteckiej kadry medycznej, w latach 1939-1946. Zmieniające się władze, deportacje i aresztowania, rabunek mienia, zajmowanie mieszkań, ludobójstwo (najbardziej spektakularnym tego przejawem była egzekucja kilkudziesięciu lwowskich profesorów na Wzgórzach Wuleckich dokonana przez nazistów), reorganizacja wyższych uczelni. Po ponownym wkroczeniu Armii Czerwonej do miasta w lipcu 1944 r. wprowadzono zakaz prowadzenia zajęć dydaktycznych w języku polskim, zwalniano z pracy polskich uczonych, kierowano ich do komisji poborowych, dokonywano rewizji i aresztowań, namawiano lub wręcz zmuszano obywateli polskich do wyjazdu ze Lwowa. Najwięcej pracowników naukowych Wydziału Lekarskiego wyjechało z miasta 12 czerwca 1946 r. Wanda Wojtkiewicz-Rok podsumowała los uczonych lwowskich lekarzy – obywateli polskich: „*Wiele wspomnień można by jeszcze zacytować, mnóstwo faktów odnotować. Konsekwencją układu jałtańskiego było wypędzenie ludności województwa lwowskiego z jej rodzinnych stron. Czekwały na nią między innymi gruzy Wrocławia, usłane trupami i zaszczurzone. W dalszej kolejności – stalinowski terror i kolejne represje*” (s. 270).

Książka, ukazująca solidny, aczkolwiek czasem tragiczny, obraz medycznych dziejów Lwowa w latach 1918-1946, może stać się istotnym elementem dialogu polsko-ukraińskiego.